

ДО ПИТАННЯ АСИМЕТРИЧНОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ

Державний податковий університет

Анотація: У доповіді досліджуються особливості сучасного етапу фінансової глобалізації та її специфіка в умовах цифровізації. Проаналізовано вплив цифрової глобалізації на фінансову стабільність у сучасному світі. Розглянуто трансформацію методів ведення бізнесу в умовах цифрової глобалізації. Проаналізовано переваги та ризики, пов'язані зі зростанням інформаційних потоків, розширенням можливостей для малого бізнесу виходити на світові ринки, а також з посиленням асиметричного впливу глобалізації на економіку менш розвинених країн. Виділено тенденції, що ведуть до нагромадження кризового потенціалу, такі як підвищення рівня державного та приватного боргу, завищена оцінка активів, зростання геополітичної напруженості, поширення криптоактивів та штучного інтелекту у фінансовому секторі. Визначено рекомендації для протистояння ризикам фінансової нестабільності.

Ключові слова: глобалізація, цифровізація, фінансова стабільність, асиметричність, криптоактиви, штучний інтелект, волатильність, світові фінансові ринки.

Abstract This report explores the key features of the current stage of financial globalization and its specific characteristics in the context of digitalization. It analyzes the influence of digital globalization on financial stability in today's world. The transformation of business methods in the era of digital globalization is examined. The advantages and risks linked to the growth of information flows, the increased opportunities for small businesses to access global markets, as well as the strengthening asymmetrical impact of globalization on the economies of less developed countries are analyzed. Trends that lead to the accumulation of crisis potential are highlighted; these include the increase in public and private debt, overvaluation of assets, the rise of geopolitical tensions, and the spread of crypto-assets and artificial intelligence in the financial sector. Recommendations for countering the risks of financial instability are identified.

Keywords: Globalization, Digitalization, Financial Stability, Asymmetry, Crypto-assets, Artificial Intelligence, Volatility, Global Financial Market

Відмінною рисою сучасного світу і впливовим фактором розвитку країн є глобалізація, що проявляється у всіх сферах: фінансовій, торговій, технологічній, цифровій, соціальній. Незважаючи на загальну спрямованість до глобальної універсалізації, специфічні риси, притаманні кожній з цих сфер, зумовлюють відмінності у темпах їх глобалізації. Це веде до наростання суперечностей між різною мірою глобалізованими сферами суспільства і результативних кризових проявів як способу вирішення суперечностей і переходу до нового щабля прогресу. В силу нерівномірності розвитку в процесі глобалізації протиріччя наростають і між окремими країнами, що веде до посилення напруженості та періодичного перегляду міжнародних домовленостей. Таким чином, притаманний глобалізації суперечливий характер і асиметричність проявів робить її рушійною силою розвитку сучасного світу. Ця риса була проявлена ще до кризи 2008 року: як зауважує З. Луцишин, «фінансова глобалізація стала важливою тенденцією розвитку сучасної світової економіки, надзвичайно прискоривши темпи інновацій і виявивши необхідність корегування стратегії розвитку сучасних світогосподарських зв'язків, посилення взаємодії національних економік на базі сучасних інформаційних технологій і узгоджених принципів регулювання, створення гнучких ринків праці, товарів, капіталу, подолання низки диспропорцій, які спричинила економічна глобалізація» [1].

Враховуючи співвідношення процесів глобалізації фінансового і реального сектора економіки, виділяють чотири типи глобалізації [2]:

1. Повна глобалізація: реальний і фінансовий сектори економіки обох країн перебувають у тісному взаємозв'язку.
2. Глобалізація переважно фінансового сектора в силу вищої мобільності фінансових активів.
3. Глобалізація переважно реального сектора, що характерна для регіональних об'єднань, коли інтеграційні процеси розпочинаються з ринків товарів і послуг, а фінансові процеси зберігають відносну незалежність.

4. Деглобалізація, коли фінансовий та реальний сектори економіки закриваються в національних кордонах.

В сучасних умовах домінує другий тип – фінансова глобалізація. До прямих каналів її впливу на національну економіку відносять: збільшення внутрішніх заощаджень; нижчу вартість капіталу завдяки кращому розподілу ризиків; передача технологій; розвиток фінансового сектору. Серед непрямих каналів: сприяння спеціалізації виробництва; стимулювання макроекономічної політики; збільшення припливу капіталу.

Розвиток цифровізації став каталізатором процесів як фінансової, так і виробничої глобалізації. Перехід до цифрової форми глобалізації кардинально змінює принципи та механізми ведення бізнесу в міжнародному середовищі. Розвиток мережевої економіки і платформних бізнес-моделей прискорив об'єднання реальних секторів окремих країн та їх зрощування з фінансовим на цифрових бізнес-платформах та маркет-плейсах.

Набуття цифровими платформами глобального масштабу знижує вартість транскордонного зв'язку і транзакцій, що дозволяє підприємствам будь-яким способом зв'язуватися з клієнтами та постачальниками з інших країн. Якщо у минулому столітті глобальні ринки були виключно для великих транснаціональних корпорацій, то платформи зменшують мінімальний розмір підприємства, необхідний для виходу на світовий ринок, уможливаючи участь у транскордонних операціях малого бізнесу. Це посилює конкуренцію, адже на цифровій платформі у будь-якого бізнесу можуть швидко з'явитися нові конкуренти з будь-якої країни. Разом з тим, національні компанії вже не можуть дозволити собі ігнорувати можливості розвитку бізнесу за кордоном. Стрімко зростають потоки інформації, посилюючи свій вплив порівняно з традиційною торгівлею та рухом капіталів. За результатами наукових досліджень, це має позитивний вплив на зростання світового ВВП: глобальні потоки товарів, прямих іноземних інвестицій та інформаційних даних додатково збільшили світовий ВВП приблизно на 10 % [3].

Характер цифрової глобалізації посилює асиметричність її впливу, що особливо відчутно для менш розвинених країн внаслідок їх підвладності кон'юктурі світових ринків. Хоча все більше країн, що розвиваються, активізують свою участь у світовій економіці, їх відставання від провідних розвинутих економік зменшується дуже повільно. Пандемія COVID-19 та воєнна агресія Росії зумовили нестабільність глобальних тенденцій, що посилює ризики і суттєво ускладнило становище менш розвинених країн. У 2023-2024 рр. ситуація на глобальних ринках поступово стабілізувалася, проте низка осередків глобальної турбулентності ще лишилася. Як відмічається у глобальному Звіті про фінансову стабільність за жовтень 2024 р. викликають стурбованість такі тенденції [4].

По-перше, на тлі відносно сприятливих фінансових умов продовжують посилюватися ризики, пов'язані із підвищення рівня державного та приватного боргу, а також завищеною оцінкою активів на світових ринках капіталу.

По-друге, пом'якшення грошово-кредитної політики може збільшити схильність інвесторів до ризику та сформувати кризовий потенціал на світових фінансових ринках.

На фінансових ринках вже спостерігається наростання розриву між ступенем невизначеності умов і волатильністю фінансових індикаторів: стандартизований показник волатильності значно відстає від показників геополітичного ризику [4]. Це вказує на той факт, що коливання цін на активи не повною мірою відображають потенційний негативний вплив «торгових воєн» та зміни світових центрів сили. Така ситуація загрожує майбутніми шоками, оскільки висока геополітична напруженість може спровокувати масові розпродажі цінних паперів на фінансових ринках і коригування фінансовими компаніями своїх фінансових портфель. Це зменшить розрив між показниками волатильності і невизначеності, проте коштом зростання нестабільності у глобальній фінансовій системі.

Зокрема, певну корекцію і високу волатильність вже демонструють ринки криптоактивів. Слід акцентувати, що широке впровадження криптоактивів є окремим потужним джерелом ризиків і спроможне підірвати ефективність монетарної політики, внаслідок формування обхідних каналів для потоків капіталу [5]. Зростаючий взаємозв'язок між крипто та іншими сегментами фінансових ринків, внаслідок полегшення і пришвидшення проведення транзакцій, загострює ризики фінансування та ліквідності [4]. Крім того, штучний інтелект (ШІ) глибоко проникає у фінансовий сектор – інституційні інвестори використовують його як основу алгоритмічних торгових стратегій, що формує потенціал стадної поведінки серед інвесторів, які використовують подібні моделі ШІ. Це веде до подальшого підвищення ризиків нестабільності. Хоча ці нововведення та поширення фінтех мають низку переваг,

вони також створюють системні проблеми, які можуть прискорити передачу кризових впливів і посилити вплив макроекономічної невизначеності на глобальну фінансову стабільність.

В якості рекомендацій для протистояння ризикам фінансової нестабільності слід відмітити необхідність стримування надмірно оптимістичних очікувань інвесторів і контроль за кредитним розширенням, збереження стійкості фінансових компаній й системних фінансових установ, зокрема, за рахунок гарантії достатньої ліквідності для покриття потенційних збитків, які можуть виникнути в періоди ринкового стресу, контроль за бюджетним фінансуванням.

Підсумовуючи, в умовах цифровізації асиметричний характер глобалізації зберігся і посилюється. Розвинені країни більшою мірою користуються позитивними проявами глобалізації, розширюючи ресурсне забезпечення і ринки збуту, що прискорює темпи розвитку світової економіки в цілому. Відповідно менш розвинені країни намагаються прискорити своє економічне зростання за рахунок зовнішньої політики, спрямованої на інтеграцію у світові ланцюжки доданої вартості.

Якщо позитивний вплив економічної глобалізації на фінанси та економіку є загально визнаним фактом, то соціальна та політична глобалізація все частіше проявляє негативні наслідки через великі ризики посилення домінування інтересів окремих країн. Іншими словами, фінансово-економічна глобалізація іноді виявляється більш ефективною, ніж політична чи соціальна, яка поглиблює суперечності між країнами. Відтак за доцільності сприяння технологічному обміну, міжнародній торгівлі та іноземним інвестиціям слід звернути особливу увагу на негативний вплив політичної та соціальної глобалізації на економічний розвиток окремих країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Луцишин З. Асиметрія фінансової глобалізації. Економічний часопис – XXI. 2006. № 7–8. С.21–25
2. Н.Г. Копитець, сучасні тенденції глобалізації фінансових ринків. блік і фінанси АПК. <https://magazine.faaf.org.ua/suchasni-tendencii-globalizacii-finansovih-rinkiv.html>
3. Dobbs R., Manyika J., Director, Woetzel J., DIGITAL GLOBALIZATION: THE NEW ERA OF GLOBAL FLOWS. McKinsey Global Institute. March 2016. URL: <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/McKinsey%20Digital/Our%20Insights/Digital%20globalization%20The%20new%20era%20of%20global%20flows/MGI-Digital-globalization-Full-report.ashx>
4. Global Financial Stability Report International Monetary Fund. 2024. 128 с. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2024/10/22/global-financial-stability-report-october-2024>
5. Cerutti E., Chen J., and Hengge M. A Primer on Bitcoin Cross-Border Flows: Measurement and Drivers. IMF Working Papers 2024/085, International Monetary Fund. URL: <https://ideas.repec.org/p/imf/imfwpa/2024-085.html>

Онишко Світлана Василівна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Ірпінь, e-mail: onyshko_sv@ukr.net

Onyshko Svitlana V., Doctor of Economics, Professor of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Irpin, e-mail: onyshko_sv@ukr.net

Белінська Яніна Василівна, доктор економічних наук, професор кафедри економічної політики, маркетингу та бізнес аналітики, Державний податковий університет, Ірпінь, e-mail: yaninabell71@gmail.com

Belinska Yanina V., Doctor of Economics, Professor of the Department of Economic Policy, Marketing and Business Analytics State Tax University, Irpin, e-mail: yaninabell71@gmail.com